

Врятувати Тараса Шевченка (уривок)

Олександр Гаврош

Увага! Ви читаете ознайомчий фрагмент тексту (уривок). Придбайте, будь ласка, повну книгу на сайті видавництва [Фоліо](#)

У великих людей великі й недоліки.

Розділ 1

Ясь невдоволено застогнав і, не розплющуючи очей, став лапати долонею по тумбочці біля ліжка, де вібрував телефон. Нарешті він його піймав і приклав слухавку до вуха.

– Алло! – видавив він із себе таким розбитим голосом, начебто цілу ніч тягав мішки з камінням.

– Ти ще спиш? – почувся у слухавці схвильований голос Яни Приймак, головного зберігача Музею раритетів.

– А що – не можна? – буркнув хлопець і розплющив одне око. Годинник на стіні показував пів на десяту. – Ого! – аж присів на ліжку від несподіванки семикласник. Нічого собі! Він же школу проспав!

– Слухай, де твій тато подівся? Тут його з міністерства шукають, а телефон не відповідає, – торохтіла у слухавці Яна.

– Нічого не розумію! – крутив навсібіч великою круглою головою Ясь. – Чому він мене не розбудив? У мене ж сьогодні – контрольна з математики!

– Передай Романові Лук'яновичу, щоб негайно подзвонив у музей! – прощобетав дзвінкий Янин голосок на прощання. – Це дуже важливо!

– Дуже важливо! – зітхнув Ясь і кинув смартфон на ліжку. Що це, бляха, робиться? Суцільний хаос!

Він зліз із ліжка і почалапав босими ногами на кухню. "Та!" – голосно гукнув він у суцільну тишу. Але ніхто не обізався. Хіба що Мейс заторохкотів у своїй клітці.

"Оце так татко! Ось як він дбає про дитину!" – Ясь невдоволено зморщив рожеве повне личко і налив собі у склянку води з кулера, половину якої одразу випив. Далі поставив її на стіл і глипнув на холодильник. Там зазвичай тато залишав йому записку під магнітком із побажаннями на день. Але цього разу нічого, крім видів кількох відвіданих міст, не було. Нащо заводити дітей, якщо потім на них немає часу?

"Справді дивно! – почував себе Ясь під лопаткою і широко позіхнув. – Так, із контрольною я вже обламався. Може, це й на краще. Що там у нас іще сьогодні?"

На звичному місці на плиті не виявилось синьої мисочки з традиційною ранковою вівсянкою, і це ще дужче спантеличило Яся. Адже на тата це було зовсім не схоже. "Дядя Рома напевно не ночував удома", – нарешті осяйнула школяра думка. Він відкрив

холодильник і став зосереджено вивчати його вміст.

"Де ж він запропастився?" – думав Ясь, намащуючи сливовим варенням скибку хліба. На його дзвінки телефон тата відповідав стандартним: "Абонент поза зоною досягнення". Гарячий чай трохи збадьорив підлітка, і його голова стала мислити ясніше.

"Так, учора я його не дочекався. Дивився фільм про загублену цивілізацію майя і заснув. Навіть не пригадую, як ноутбук вимкнув", – він іще раз позіхнув на весь рот. Значить, востаннє вони бачилися з татом добу тому, коли Ясь побіг до школи, а батько – у свій Музей раритетів, де вже п'ять років працював директором.

Нічого надзвичайного з минулого ранку Ясь не пригадував. Традиційна їхня розмова в стилі, коли син не дуже хоче слухатися і тато змушений додавати обертів. Останнім часом їхні стосунки загострилися. "Перехідний вік, – зітхав Роман Лук'янович. – Гормони грають!"

"Ну, постривай, татусю! – задоволено гмикнув Ясь, одягаючи джинси. – Спробуй ще раз мені дорікнути, що я – егоїст і думаю тільки про себе. Я тобі пригадаю, як ти мене залишив самого на ніч! Та ще й без попередження!"

Щоправда, ранкову браваду підгризав черв'ячок сумніву. Адже вони з татом жили лише удвох. І, попри неймовірну зайнятість, Роман Лук'янович Попадинець ніколи не забував про єдиного сина. Ясна річ, бувало, він затримувався і приходив додому серед ночі, коли Ясь уже спав. Але батько завчасно про це повідомляв.

Ясю пригадалася їхня остання телефонна розмова, коли він повертався вчора зі школи додому. Батько був чимось заклопотаний і навіть не спитав про оцінки. Лише нагадав про борщ у холодильнику й одразу поклав слухавку. "Щось-таки відбувається", – зітхнув хлопчина і вже завдав рюкзак на плечі, аж тут знову завібрував смартфон.

– Нарешті! – вигукнув він у голос і заходився діставати мобільник з кишені. Але це, на жаль, був не тато.

– Ну що, з'ясував? – заторохкотіла Яна з музею. – З міністерства вже вдруге дзвонили!

– Тато не ночував удома... – зітхнув Ясь. – І я не знаю, що про це й думати.

Після минулорічної пригоди на свято Миколая вони подружилися з Яною і часто жартома переписувалися. Деколи навіть збиралися утрюх з директором на спільні прогулянки Києвом, де ностальгійно згадували свою таємничу подорож у минуле.

– Як не ночував? – аж присіла Яна у своєму кабінеті.

– А так!

– То, може, щось трапилося? Учора він пішов з роботи раніше. Галюню попередив, що може з'явитися аж у понеділок. Однак не був цілком певний.

– Ого! – присвиснув Ясь. – Сьогодні ж тільки п'ятниця.

– Слухай! Може, в нього "теє-то як його" – амурні пригоди? Він останнім часом якийсь дивний.

– У нього нема часу на такі дурниці! – сердито буркнув Ясь. Йому була чомусь неприємна думка, що в батька може бути іще хтось, окрім нього. Хоча мама подалася

за океан десять років тому, вона, здається, все ще перебувала з татом у шлюбі. Однак батьки майже не спілкувалися.

- Може, слід звернутися у поліцію? - раптом стихла голос Яна. - А раптом трапилося щось жахливе?

Ясь уявив могутню постать тата, який важив понад сто кілограмів при зрості під 190 сантиметрів, його великі окуляри, сіточку веселих зморщок біля очей, білий неслухняний чуб і світлі вусики, і зрозумів, що до школи він сьогодні вже не піде. Хлопець скинув рюкзак на підлогу і почав роззуватися.

- Ці батьки гірші за малих дітей. Я пориюся у татовій кімнаті. Може, щось розкопаю, - відказав Яні.

- О'кей! А я попрошу в Галюні ключа і подивлюся, що робиться в його кабінеті.

Молода секретарка директора Галина Білозуб була першою подружкою Яни Приймак, яка завідувала фондами музею. Кожен ранок вони починали з кави і свіжих пліток. Тож намовити Галю-ню відчинити кабінет було нескладно. Тим паче що Роман Лук'янович сам просив провітрювати кімнату за його відсутності. Він любив свіже повітря і навіть узимку влаштовував собі короточасні протяги.

Тато займав меншу кімнату в невеликій квартирі Попадинців, але зате тут панувало його царство. Стіл був завалений книжками та паперами. На стіні висіла якась дивна картина, що, як стверджував директор музею, він намалював разом з відомою художницею. З кутка виглядав портрет Шевченка, подарований Романові Попадинцю ще на першому курсі. Під стіною тулилися стоси літератури.

- Так, синашу, Шерлок Голмс починає розслідування! - Ясь уявив себе відомим детективом, для чого навіть начепив на носа темні окуляри. На руки він одягнув зимові шкіряні рукавички, аби не залишати відбитків пальців. Після чого став переглядати папери на столі. Книжки були переважно шевченківської тематики: спогади сучасників про Шевченка, двотомний Шевченківський словник, "Труди і дні Кобзаря", тритомні матеріали Кирило-Мефодіївського товариства, кольоровий альбом-путівник "Національний музей Тараса Шевченка".

Ясь згадав, що останнім часом батько справді багато говорив про Шевченка. Навіть пропонував подивитися разом новий художній фільм про українського генія, але хлопець відбрехався, що має вчити уроки. Хоча насправді у той час грав у "танчики" з однокласником у мережі.

Ясь уже перебрав усі папери на столі, але нічого суттєвого, що могло би якимось чином вказати на причину зникнення батька, не знайшов. Роль Шерлока Голмса почала його втомлювати. І він уже намірився щосили буцнути шкіряного м'яча, який весь час плутався під ногами, аж тут знову завібрував мобільний. "Лялечка" - висвітилося на екрані. Останнім часом школяр вдавав із себе дорослого кавалера. Особливо після того, як Яна підстриглася і замість задерикуватих кісок у стилі Пеппі Довгапанчоха стала носити ефектне каре, що цілком змінило її образ. Тепер вона виглядала як вишукана французька мадам.

- Ну? - якомога грубішим голосом мовив хлопець до слухавки, вдаючи із себе

"крутого перця".

- Я знайшла... - таємниче мовила зберігачка фондів.

- І що? - Ясеві від хвилювання одразу пересохло в роті.

- У нього на столі записка. Цитую: "5 квітня. Музей Шевченка. Треба спробувати зараз. Завтра буде пізно!" Перші два речення підкреслено.

- Нічого не зрозумів. Що "треба спробувати"?

- Це з'ясуємо пізніше. Головне - ми знаємо час і місце.

- Але 5 квітня було вчора!

- Так, і зранку до четвертої години Роман Лук'янович був на роботі. Отже...

- Отже, перед таємничим зникненням він мав зайти в музей Шевченка! - відгадав думку Яни школяр. - Ти думаєш, він там?

- Не знаю... Але, вочевидь, шеф там планував бути.

- Гаразд! Я шурую туди.

- Мерщій! І зателефонуй мені просто з музею!

Ясь висипав з кишені куртки залишки соняшникового насіння шиншиллі Мейсону, що аж запищав від радощів, і перехрестився на вирізану з липової дошки ікону святого Миколая, що висіла в коридорі. Так він зробив уперше. Тільки тепер хлопець починав розуміти, що без батька не уявляє свого життя. Хоч, будучи разом, вони спілкувалися небагато. Здебільшого мовчали за екранами своїх гаджетів. Але вже сама батькова присутність наповнювала їхнє помешкання спокоєм і безпекою.

Старий усе-таки був гідний поваги, попри запальний характер. Це був згусток енергії, ходяча кульова блискавка, яку, не дай Боже, залишити в замкнутому просторі: все рознесе і всіх дістане!

Батько був для нього всім: і татом, і мамою. Єдине, що дідом не був. Бо найстарший Попадинець жив під Києвом, і частину літніх канікул Ясь проводив у нього на пасіці у селі.

Розділ 2

До музею Тараса Шевченка недалеко - можна дістатися пішки. Треба було лише піднятися вгору через Ботанічний сад до станції метро "Університет", а там уже спуститися бульваром. Ясь був у цьому музеї кілька років тому, коли вони приходили на екскурсію цілим класом. Тоді ще зробили спільне фото на пам'ять з учителькою літератури Оксаною Миколаївною біля Шевченкової картини "Катерина". Тато їх похвалив за оригінальність і розповів, що це найбільше своє полотно Шевченко намалював для тодішнього українського олігарха Василя Тарновського. Адже скоробагатьки XIX століття підтримували українську культуру (на відміну від нинішніх). Авжеж, тато все знав!

На превеликий подив школяра, на місці колишнього парадного входу до музею він побачив... стіну! І складалося враження, що вона там стояла завжди. Так було все бездоганно опоряджено після реконструкції. Вхід до музею тепер розташовувався аж за рогом. Ясь присвиснув, коли побачив у внутрішньому дворіку сучасний скляний

палац із прозорою стелею. Біла лискуча плитка вигравала на сонці, яке щедро лилося крізь скляний дах. На стінах висіли модерні світлини фотографа зі Швейцарії. При вході обабіч розташовувалися дві прозорі будки – охоронця і касирки. Ясь дивився на цей ультрасучасний дизайн і думав, що, мабуть, таким чином хочуть підкреслити, що Шевченко належить не тільки минувшині.

Він підійшов до охоронця і запитав, чи не бачив він тут учора ось цього чоловіка. Школяр показав світлину батька в телефоні, де вони стояли обійнявшись біля ялинки на Новий рік.

- На жаль, я вчора не чергував! – знизав плечима охоронець. – А хто це такий?

- Мій предок! – зітхнув підліток.

- А що з ним трапилось?

- Нічого! Ми з ним іноді зустрічаємося у музеях.

Ясь купив вхідний школярський квиток і перейшов із модерного скляного атриуму в двоповерховий палац XIX століття. Він швидко обійшов зали першого поверху, де, зрештою, мало що стосувалося Шевченка. Тут теж розвісили чорно-білі виставки фотохудожників. Далі піднявся мармуровими пишними сходами на другий поверх, де починалася експозиція про Тараса Шевченка. Хлопчик походжав залами, час від часу зупиняючись перед якимсь унікальним експонатом, навіть не відаючи, що йому шукати.

Найбільше його вразила посмертна маска поета. Він довго вдивлявся в біле гіпсове обличчя Шевченка, обрамлене чорною тканиною. Йому здалося, що ніс у Кобзаря трохи викривлений вправо. "Чому так?" – міркував Ясь, забувши про мету своїх відвідин. Він навіть схопив пальцями власного носа і теж став хилити його праворуч.

- Що ти робиш, хлопчику? – засміялася доглядачка зали, яка нечутно увійшла за ним. Це була висока худорлява жінка в окулярах.

- Та так... – затнувся Ясь. – Думаю, чому ніс криво росте?

- Як криво? – здивувалася тітонька у чорній спідниці й білій кофтині і, вийнявши маленьке люстерко, зазирнула до нього.

- Ви тут учора випадково не чергували? – раптом випалив Ясь.

- Чергувала.

- А пам'ятаєте всіх відвідувачів?

- А чого ж ні? На жаль, їх не так багато. І поки ви розглядаєте експонати, я встигаю роздивитися вас. Трапляються оригінальні типи.

Ясь згадав, як він крутив свого носа, і засоромився.

- А цього чоловіка часом не бачили? – тицьнув школяр пальцем у смартфон.

Жінка уважно подивилася на екран і замислено проказала:

- Ну як не бачила? Це ж, здається, директор Музею раритетів. Дуже допитливий чолові'яга і багато знає. Ми ще з ним трохи посперечалися про медальйон з волоссям Шевченка. Він наполягав, що його слід віддати вченим на дослідження ДНК.

- А коли він учора тут був? Це дуже важливо! Будь ласка!

- Ні, він був не вчора, а в понеділок чи у вівторок. Дуже ретельно оглядав усю

експозицію і щось записував у свій нотатник.

- Ви впевнені?

- Якби він заходив учора, то ми би з ним продовжили дискусію. А чому ти так цікавишся?

- Просто ми з ним домовилися зустрітися в музеї Шевченка.

- Так у Києві ж є ще два Шевченківських музеї! Це будинки, в яких жив Тарас Григорович. Уточніть у директора, про який ідеться. Тут він, здається, вже все побачив що хотів.

Пройшовши до наступної зали, Ясь миттю заліз в Інтернет на смартфоні і прочитав про меморіальний будинок у провулку Тараса Шевченка та про хату на Пріорці. У першому помешканні поет жив у 1846 році, а в другому - у 1858-му. Для початку Ясь обрав той, що найближчий - поруч із майданом Незалежності. Решту експозиції він оглянув побіжно і поквапився на вихід. Цікаво, що батько тут так пильно розглядав? Він добре знав свого тата. Старий буркотун даремно не буде витрачати жодної хвилини. Якщо він сюди зайшов, значить, у важливій справі. Але чому - Шевченко? Який це має стосунок до Музею раритетів, що спеціалізується на історії друкарства та давніх книжках?

В атріумі стояв галас. До музею прибула чергова група молодших школярів, які стовпилися біля каси.

- Я хочу сувенір! - гукала дівчинка у великих окулярах, тицяючи пальцем на репродукції картин Шевченка у вітрині. Вчителька марно намагалася заспокоїти своїх вихованців. Кілька хлопчиків у вишиванках здавали речі у гардероб.

"Напевно, фотографуватимуться біля "Катерини", мальки голопузі!" - усміхнувся Ясь і вискочив надвір.

Після довгої сплячки весна нарешті забуяла на повну силу. Температура сягала вже двадцяти градусів, тож довелося розщипнути модну спортивну курточку з капюшоном.

Семикласник швидко крокував Хрещатиком до майдану Незалежності, думаючи, як зреагує батько, коли дізнається, що він прогуляв школу. Підніме ліву брову і прогуде: "І це син великого батька? О сором на мою вчену голову!" Однак у мене є поважна причина - я його розшукував! А це краще, ніж тупо сидіти за партою, коли, можливо, твоїй найріднішій людині потрібна допомога", - виправдовував він себе. Про трагічні речі, які могли статися з батьком, Ясь думати не хотів. Мабуть, через свій юний вік, коли життя здається світлішим і приємнішим, а всі проблеми - тимчасовими.

З майдану він піднявся вгору провулком, що вів до Софійської площі, і незабаром стояв перед старовинною хатою з трьома вікнами на вулицю. Меморіальна дошка повідомляла, що тут у 1846—1847 роках жив видатний український поет і художник Тарас Шевченко. Це був найстаріший Шевченківський музей у світі, відкритий ще дев'яносто літ тому.

Ясь гадав, що хата буде маленькою, глиняною, під солом'яною стріхою, яку часто зображують у "Кобзарі", але будинок виглядав цілком пристойно. Навіть як на наші

часи. Зроблений з міцних соснових колод, покладених на кам'яний напівпідвал, дбайливо потинькований. Крізь високі дерев'яні ворота школяр зайшов на доглянуте подвір'я. На східцях ганку білява жіночка розмовляла по мобільному. Тож роздивлятися навсібіч при ній не випадало. Семикласник рішуче рушив до одчинених дверей музею. Ліворуч у маленькій кімнатці містилася каса, а праворуч – коридор-тераса, яка, либонь, колись слугувала мешканцям для приємного спілкування за чаєм. Однак тепер тут за комп'ютером сидів охоронець у синій формі, що спостерігав на моніторі за відеокамерами, які показували музей іззовні і всередині. Однак не це привернуло увагу хлопця. У кутку, за блискучим самоваром на крихтньому столику, він побачив те, що змусило прискорено забитися його серце. Сумнівів більше не лишилося: батько мусив бути тут.

Ясь вискочив надвір, щоб терміново порадитися з Яною. На щастя, білокура музейниця з дрібними кучерями, як у баранця, вже закінчила розмову і подалася в кімнату для наукових працівників. "Овечка Берта!" – охрестив її одразу Ясь, характер якого іноді ставав нестерпним.

Школяр обійшов меморіальний будиночок збоку і сів на лавиці під товстезним деревом, на якому висіла табличка: "Шевченкова шовковиця – охороняється законом".

Розділ 3

– Не може бути! – аж верескнула Яна Приймак, через що на неї невдоволено покосувала чергова в залі стародруків. Дівчина щільніше притиснула телефон до вуха і відвернулася до заґратованого вікна, з якого відкривався чудовий вид на Дніпро.

– А я тобі кажу: таке саме крісло-гойдалка! – гув зі слухавки голос Яся. – Ось такі дрова, лялечко!

– Ти добре роздивився?

– Я зараз куплю квиток і буду на це крейзануте крісло витріщатися до закриття музею.

– Ти тільки без мене нічого не роби! – збуджено заговорила Яна. – Я спробую швидше відпроситися.

– Ха! Хвилюєшся, мала, що без тебе вирушу за татом?

– Ти чув? Дочекайся мене! Я тебе дуже прошу – будь розумним! Не натупи!

Ясь щось прогугнявив у слухавку і припинив розмову, бо на сусідню лавицю присіли дві музейні тітоньки і запалили цигарки. Вони зацікавлено глянули на схвильованого хлопця, що, похапцем збираючись на пошуки батька, навіть не встиг зранку вгамувати темне розпелехане волосся і знайти у шафі щось миролюбніше за чорну майку із зображенням черепа і написом "Born to die". Школяр підтягнув блискавку спортивної курточки аж під шию і діловито попрямував до музею. Там купив квиток і став поволі оглядати експозицію. Однак його голова міркувала зовсім про інше. Адже поруч, за кілька кроків від нього, стояло таке саме плетене крісло-гойдалка, як у Музеї раритетів.

Рік тому, у ніч на Святого Миколая, завдяки цьому таємному міжчасовому переходу

їм утрюх удалося потрапити до Києво-Печерської лаври початку XVII століття. Якби цей клятий ненажера Мейс не перегриз пруття на кріслі, машина часу досі би справно працювала. О, скільки би вони могли зробити корисних і важливих відкриттів для науки! Однак усе лишилося в минулому. Багато разів Ясь, Яна чи тато сідали у крісло і промовляли чарівні слова. Проте диво Святого Миколая більше не повторювалося. Ясь навіть навмисне спробував це зробити у річницю їхньої неймовірної мандрівки у часі. Вирахував точно годину – але міжчасовий портал не відкрився.

– Цей будинок належав чиновнику Івану Житницькому, – долинав із сусідньої кімнати монотонний жіночий голос заступниці директора, що проводила екскурсію для шістьох поважних гостей з якоїсь азійської країни, судячи по їхніх смаглявих обличчях та вузьких очах-щілінках.

– Він був удівцем, мав чотирьох дітей і, аби прожити, мусив здавати кімнати внайми. Крім Тараса Шевченка, тут мешкав іще художник Сажин та літератор Афанасьєв-Чужбинський. Вони приятелювали і провели тут цілий 1846 рік – один із найщасливіших у житті Кобзаря...

"Треба випробувати це крісло..." – билася в голові хлопчини єдина думка. Він навіть не розглядав унікальні краєвиди Києва середини XIX століття, зроблені Шевченком та Сажиним. Просто дивився крізь них відсутнім поглядом, аби не привертати зайвої уваги.

– Як бачите, тут було шість кімнат і ще дві кімнати нагорі, у мансарді. У напівпідвалі знаходилася кухня та покої для прислуги, – продовжувала екскурсовод з хмарою дрібних білих кучериків на голові. Вона була у пурпуровому довгому в'язаному светрі, в чорних лосинах і коротких чобітках, що підкреслювали стрункість ніжок. – Ми точно не знаємо, де була кімната Тараса Шевченка, але думаємо, що оця, яка вікнами виходить на вулицю...

"Прикольна тітонька, як і мій старий, – згадав Ясь улюблену камуфляжну камізельку батька. – Але, псячі лапи, як же сісти у те крісло, якщо там постійно стовбичить охоронець?" – тер чоло він, бо не знав, як це зробити. Від напруження в нього заболіла голова.

– Ні-ні, вам заходити в цю кімнату не можна! Я сама вам звідси все розкажу, – сварила когось із настирливих гостей заступниця директора. – Ось цю люльку зі слонової кістки Шевченкові подарував історик Костомаров, про що свідчить і дарчий напис. А ось сорочка Тараса Григоровича, пошита його сестрою...

Ясь намагався оглядати експозицію якомога повільніше, щоб уловити момент, коли охоронець вийде із заскленої веранди. Музей був облаштований так, що в ньому все добре прослуховувалося. Одна кімната переходила в іншу по колу, і між ними не було дверей.

– А тут Шевченко з друзями полюбляли чаювати вечорами. Бачимо мідний самовар, плетене крісло, в якому було зручно сидіти, насолоджуючись чудовою київською природою. Адже тоді на Козиноболотній вулиці нараховувалося лише дванадцять будинків... Пропоную вам піднятися на другий поверх, аби подивитися мансардні

кімнати, де знаходилися художні майстерні Шевченка і Сажина.

Гості завзято затупотіли ногами по сходах. Охоронець, спортивний чорнявий парубійко років двадцяти п'яти, підвівся і широко простягнув обабіч руки, випростовуючи спину, аж у ній щось хруснуло. Мабуть, сидіти цілий день перед екраном було нелегко. Він глипнув на монітор, але нікого не побачив, бо куток, у якому припиш Ясь, камера не фіксувала.

Школяр, зрозумівши, що його не помітили, завмер не дихаючи у Шевченковій кімнаті. Він уткнувся поглядом у дешеве вороняче перо, яким писав Тарас Григорович, маленький ніжик для оправки пер, пісочок, котрим посипали свіжосписаний аркуш, аби чорнило не розтеклося. "Повна торба! А може, я й самого Шеву побачу і на-віть автограф візьму! Ото всі від заздрощів скажуться!"

Омріяне крісло стояло за кілька кроків, і тепер Ясь міг його уважно роздивитися. Нарешті згори знову почувся тупіт десятка ніг, і екскурсивод запропонувала зробити спільну фотографію на по-двір'ї Житницьких – у садочку, який був джерелом наснаги для всесвітньо знаного поета і художника.

Коли всі гомінливою зграйкою подалися на двір, охоронець, діставши з кишені запальничку і пачку сигарет, теж вийшов за ними. Але закурив на сходах, аби бачити звідтіля своє робоче місце. Проте куточок із плетеним кріслом і самоваром зі сходів не проглядався. Слід було скористатися цим неймовірним шансом негайно. Тим паче що в будь-яку мить могла повернутися й "овечка Берта", яка фотографувала поважних азіатів на їхні дорогі камери.

"Хай вибачить мені Яна, але кращої нагоди більше не трапиться... – мигнуло блискавкою в голові школяра. – Повелитель темряви не може чекати! Вперед, герої!"

Він тінню вискочив зі сховка й обережно присів у плетене крісло на веранді. Ногами відштовхнувся від підлоги, аби воно прокрутилося довкола осі, й, заплющивши очі, промовив: "Свято наближається!" Саме ці слова були ключем-перепусткою минулого разу. Напевно, збоку все це виглядало кумедно, але, як не дивно, за мить у кріслі нікого не вияви-лося...

Докуривши, охоронець помітив, що крісло-гойдалка обернене боком, та ще й злегка похитується. Він одразу гукнув заступницю директора, яка тепло прощалася з гостями біля воріт.

– Марино Андріївно, знову з цим кріслом халепа! – охоронець показав у куточок заскленої веранди.

– А що сталося?

– Таке враження, ніби в ньому хтось сидів!

– Справді, щось до цього експоната останнім часом занадто велика увага, – згадала заступниця директора вчорашній трафунок, коли поважний дебелий пан будь-що хотів у ньому вмотитися. І, попри пояснення, що це заборонено, він вперся, як віслик. Поки врешті-решт не домігся свого.

– А той школяр уже вийшов? – згадала кучерява екскурсивод про хлопчика, який самотньо оглядав експозицію.

- Ой, я якось не зауважив, - знітився охоронець і глипнув на монітор. - Мабуть!

- Дивний хлопчина: все так ретельно оглядав, що мені захотілося з ним познайомитися. Тепер дуже мало таких учнів. Їм зараз не Шевченко в голові, а комп'ютерні ігри.

Охоронець удруге знітився, бо сам любляв, коли не було відвідувачів, погратися в "стрілялки". Тож подумав, що заступниця директора натякає на нього.

- А той вчорашній нахаба так і не прийшов за записником? - запитала Марина Андріївна.

- Ні, - простягнув охоронець синю книжечку, що лежала в нього на столі.

- Нехай буде у вас! - махнула рукою заступниця директора і зайшла у науковий відділ, який слугував спільною кімнатою для музейників. Тут зазвичай за кількома комп'ютерами сиділи шевченкознавці.

А дарма! Бо якби Марина Кононенко, що так і не захистила дисертацію про мову творів Шевченка, розгорнула записник, то знайшла би там чимало цікавого.

Розділ 4

Яна Приймак уже тричі набирала номер сина директора, але капосний хлопчисько відключив телефон. Ох уже ці тинейджери! Завжди із себе щось корчать! Останнім часом цей школярик взяв собі за моду називати її "лялечкою". Мовляв, тепер він буде нею опікуватися. Сміх та й годі! Адже вона на десять років старша за нього! Ото кадр росте! Як із ним справляється Роман Лук'янович?

Чи, може, справді мобільний у Яся розрядився. Або... Проте Яна не хотіла вірити у найфантастичнішу версію, поки не побачить усього на власні очі.

Уже місяць, як вона остаточно розчарувалася у своєму хлопцеві Борисові, який виявився самозакоханим егоїстом. Схоже, окрім комп'ютера, футболу і пива його більше нічого не цікавило. З ним навіть нема про що поговорити! За рік їхній зустрічей той не прочитав жодного книжки. Бевзь та й годі! А вона - бевзиха, якщо на такого повелася. Тож коли вони розійшлися, одразу підстриглася, аби круто змінити імідж і почати жити по-новому. Її зачіска стала сенсацією в музеї: усі звертали на неї увагу і говорили купу компліментів. Що ж, непоганий спосіб підняти самооцінку після особистої драми.

З Музею раритетів Яна вирішила добиратися напрямки тролейбусом, бо до метро треба було чалапати пішки іще хвилин п'ятнадцять. Але їй не пощастило, бо тролейбус, як на зло, застряг у заторі, який розтягнувся на півкілометра, так що довелося все одно бігти до підземки. Цих двадцяти хвилин якраз і не вистачило дівчині, аби встигнути до закриття музею. Коли вона прибігла, двері Меморіального будинку Шевченка вже зачиняли на сигналізацію. Молодий охоронець курих на ґанку, поки заступниця директора шукала ключі у сумочці.

- Невже... зачинено? - розгубилася дівчина, бачачи, що запізнилася. Вона ладна була розплакатися од відчаю.

- Так, на сьогодні вже все! Тож приходьте завтра! Ми в суботу працюємо! -

підбадьорила її Марина Андріївна.

- Завтра? - прикусила губу Яна. - А хлопчика ви тут не бачили? Семикласник, такий кругловидий чорнявий.

- Був тут один, але пішов, - музейниця поправила окуляри, що висіли на шнурочку в неї на грудях. Знала би вона, як її охрестив Ясь.

- Господи, сталося непоправне! - в Яни на очах забриніли сльози. Акторка з неї була чудова. - Лише ви можете врятувати ситуацію!

- А що таке? - стривожився охоронець і глипнув на годинник. Він квапився додому.

- Ми можемо зайти в музей? Мені треба випити води... - заблагала Яна.

Марина Андріївна глянула на охоронця. Той знизав плечима. Щось забагато довкола їхнього музею коїлося дивного. Досвідчена музейниця відчувала, що все це не просто так, і жіноча цікавість перемогла.

- Ви ще не ввімкнули сигналізацію? - запитала вона охоронця.

- Не встиг, - усміхнувся той, гасячи недопалок.

Заступниця прочинила двері, і вони опинилися в музейній тиші. Тут не відчувалося, що ви знаходитесь в самому центрі Києва, посеред тисяч людей і машин. Тим часом Яна напружено міркувала, як викрутитися із ситуації.

Щойно потрапили у коридор, дівчина одразу зауважила плетене крісло у куточку. Тепер його ще й відгородили од відвідувачів червоною стрічкою. Так вирішила Марина Андріївна, аби вберегти експонат від надмірної уваги останніх днів.

Вони зайшли до кабінету наукових працівників, і музейниця налила дівчині півсклянки мінералки з пластикової пляшки "Моршинська".

- Ну, розповідай! - подивилася уважно жінка в зелені очі дівчини.

- Розумієте... Як би вам це сказати... - не знала з чого почати Яна і поправила тендітною долонею модну зачіску. Її саморобні сережки-висюльки грайливо дзенькнули. Вона озирнулася, зауваживши, що охоронець залишився надворі. - Я відкрию вам таємницю... Але благаю: нехай це залишиться між нами!

- Гаразд! Я обожаю таємниці... - усміхнулася дослідниця, яка любила просиджувати в архівах, вишукуючи все, пов'язане з Шевченковим перебуванням у Києві.

- У вашому музеї є незвичайна річ... І є підстави думати, що через неї... можна потрапляти в минуле! - Яна глибоко видихнула і зиркнула, яке враження справили її слова.

Обличчя пані Марини на мить закам'яніло, а потім знову ожило:

- Та тут кожен експонат є своєрідною стежкою в історію. Головне - мати палку уяву!

- Ви мені не вірите? Гаразд, тоді скажіть, чи був тут учора високий огрядний блондин п'ятдесятирічного віку?

- Той рідкісний нахаба? Авжеж! Він ще й свій записник у нас забув!

- А ви знаєте, що це - директор Музею раритетів?

- Директор музею? Хто би міг подумати! - сплеснула руками пані Марина. Бо таких

музейних керівників вона зроду не зустрічала. – Чому ж він не представився?

– Мабуть, хотів зберегти інкогніто! Не вірите? Покажіть його записник!

– Марино Андріївно, ви самі замкнете музей? Бо мені сьогодні електричкою добиратися аж на Чернігівщину! Треба поспішати, бо людей буде, як оселедців у бочці! П'ятниця ж! – нетерпляче гукнув знадвору охоронець. На вихідні він їздив допомагати матері поряdkувати в господарстві. А точніше – на вечірки до кирпатої веселухи Насті, яка жила по сусідству.

– Гаразд! Ідіть! – не замислюючись відповіла заступниця директора, зосереджено міркуючи зовсім про інше.

Яна швидко розгорнула синій нотатник на першій сторінці і показала написане згори великими буквами: "Р. Л. Попадинець". Під ним стояв номер мобільного.

– Бачите, наш директор завжди так підписує свої блокноти, бо постійно їх губить.

– Так, я чула це прізвище... То ви прийшли за нотатником? Певно, йому соромно вдруге з'являтися нам на очі. Повністю морально розкладений тип.

– А що він учора такого утнув? Він у нас великий дивак...

– Це ми вже зрозуміли. Дивак, як ви кажете, на всю голову! Уявляєте, він усівся на експонат і не хотів з нього вставати! Довелося кликати на допомогу охорону. Зав'язалася навіть словесна перепалка. І поки ми гукали поліцію, він... зник.

– А ви можете показати цей експонат? – вдалася до хитрощів Яна. Від напруження вона вп'ялася у свою м'яку долоню білими лакованими нігтиками.

Марина Андріївна попростувала у коридор і розв'язала червону стрічку біля крісла-гойдалки.

– Ваш директор, перепрошую, важить понад центнер! Голова як казан, а розуму – ні ложки! Він же міг просто розвалити це стареньке крісло! – розгнівано проказала музейниця. – Я це так не залишу і буду на нього скаржитися!

– А як він сів? Ось так? – мовила Яна і кішкою прошмигнула у крісло.

– Що ви робите? – спантеличилася заступниця директора. – Це якась божевільня, а не музей!

Вона хотіла гукнути на допомогу охоронця, але згадала, що щойно його відпустила.

– Негайно встаньте! Що ви собі дозволяєте? – простягнула вона руку дівчині. Однак тій нічого не залишалось, як промовити заповітні слова: "Свято наближається!" і крутнутися з кріслом на 360 градусів. Коли гойдалка опинилася знову перед очима музейниці, то була вже порожньою!

Марина Андріївна хитнулася, ніби випила забагато своїх ліків від мігрені, відступила кілька кроків і присіла на стіл охоронця.

– Що відбувається? – потерла вона пальцями скроні. – Це неможливо! Дівчиська нема! Страхи Господні, де ж воно поділося?

Музейниця начепила на ніс окуляри, уважно озирнула все довкола, навіть заглянула у сусідню кімнату, але всюди панувала мертва тиша. Ніде нікого...

– Агов? Ти де? Негайно виходь! – гукнула пані Марина, вслухаючись у тривожну мовчанку. – Я повинна зачинити музей! Це вже не смішно!

Пані Марина від постійного читання мала проблеми з очима, тому на свій зір не вельми покладалася. Вочевидь, коли крісло закрутилося, дівчина вискочила до іншої кімнати.

- Так, треба випити пігулки... - жінка обхопила обома руками голову, бо від хвилювання їй аж памороки забило.

Про всяк випадок вона квапливо зачинила музей ізсередини, аби ніхто чужий не зайшов і не вийшов, і пішла по мінералку до свого кабінету. Випивши заспокійливе, Марина Андріївна взяла до рук для самооборони дерев'яну булаву, яку подарували директрисі на ювілей, і ще раз пройшлася музеєм. Біля крісла-гойдалки вона задумано зупинилася. Дослідниця навіть присіла на нього, але потім різко підхопилася і відійшла на безпечну відстань.

- Так, музеєві загрожує небезпека... Це очевидно! - мовила вона вголос. - Але для початку слід прохолоннути і про все поміркувати зважено.

Що ж робити? Викликати слідчих зі службовими собаками? А якщо нічого не знайдуть? Вона ж щойно сама обійшла всі кімнати. Всюди тихо, спокійно. Охоронець Петро вже, мабуть, на вокзалі. Запізниться на електричку, то буркотітиме цілий тиждень, що залишився без харчів... До того ж пенсійного віку директриса мала на неї зуб, гадаючи, що перспективна заступниця хоче її підсидіти. Тож скандал з поліцією краще оминати, бо його використають проти неї самої. Адже вона була на зміні за головну.

Тож далекоглядна Марина Андріївна вирішила покластися лише на себе і про всяк випадок, так би мовити, для заспокоєння власного сумління, сьогодні заночувати в музеї. Адже невідомо, чи оті дивні відвідувачі звідси вибралися, а тут - 9 тисяч безцінних експонатів!

Тим паче що вона й так після смерті матері жила сама. Хай уже її чорний, як сажа, кіт Отелло вибачить. За двадцять років роботи в музеї таке на її пам'яті траплялося вперше. Якщо підозри підтвердяться, завтра доведеться викликати поліцію. Хай ретельно все обстежать. А з понеділка приїде директриса з відпустки, то нехай вона вже морочить голову з дурнуватими відвідувачами.

Марина Андріївна ввімкнула сигналізацію на дверях і вікнах, а сама зачинилася на ключ у кімнаті для наукових працівників і зашторилася цупкими фіранками. Вона записала на аркуші останні слова, що промовила екзальтована молода модниця, яка назвалася Яною. Це був слоган із відомої реклами "Кока-коли": "Свято наближається!"

Перед тим як пильно проштудіювати нотатник зухвалого директора Музею раритетів, Марина Андріївна вирішила прочитати все про нього в Інтернеті. "Це ж треба назвати її при всіх "викопною решткою"! - обурювалась шевченкознавиця, згадуючи вчорашню драстичну сцену. - А він тоді хто? Твердолобий баранисько!" І вона була недалеко від істини, враховуючи, що за гороскопом Роман Лук'янович був якраз Овном.

Попереду в дослідниці мови творів Шевченка була ціла ніч, яку вона вперше збиралася провести на робочому місці. Особисте її життя не склалося, і вона з головою

поринула в роботу. Мама постійно просила її придивлятися до чоловіків, ад-же як важко доживати віку на самоті. Але Марина поступово змирилася з невтішною жіночою долею, хоча їй ледь перевалило за сорок і нерозквітла потреба любити переповнювала її. Та й виглядала вона доволі спокусливо, особливо в обтягуючих лосинах. Однак усі гідні чоловіки вже поодружувалися, а ті, що були вільними, не викрешували у ній потрібної іскри. Тому Шевченко, кіт Отелло і ранкові пробіжки заповнювали до решти її розмірене життя.

Розділ 5

Останнім часом у Ромашки, як друзі лагідно називали директора Музею раритетів, почалася чорна смуга. "Емоційне вигорання", – пояснив йому знайомий психоаналітик, з яким вони час від часу грали у великий теніс.

– Ти перестав отримувати кайф від життя. Подивися на себе: чоловік у розквіті сил, а виглядаєш, як загнаний кінь. Присвяти вже нарешті час собі! – радив йому спаринг-партнер, коли вони після гри сиділи в кав'ярні "Олімп" біля спортивного комплексу. – Через десять-п'ятнадцять років загнеш-ся – і гаплик. А хто буде ставити малого на ноги?

– Ясь взагалі відбивається від рук. Геть неконтрольований стає! – зітхав Роман Лук'янович.

– Правильно! Бо ти нічого, окрім своєї роботи, не бачиш! Знайди вже собі нарешті жінку! Музейнику потрібна муза!

– А як же син?

– Та він тільки виграє, якщо вдома з'явиться жіноча рука! Ти ж спілкуєшся з ним, як у казармі: тільки накази віддаєш.

"Де ж ту музу знайти? – критично оцінив себе у дзеркало Ромашка, згадуючи вчорашню розмову. – Е, хай та модна психотерапія западеться! Як із жінкою бабитись, краще присвятити себе науці. Україна потребує жертвовної праці. Геть спокуси! Працюватоньки! Працюватоньки! Вперед за генієм!"

Роман Лук'янович цікавився Шевченком завжди. Недарма йому на першому курсі подарували портрет Кобзаря. Ззаду на дерев'яній дошці яснів чорнильний напис: "Ромку! Якби Шевченко був живий, він потиснув би тобі руку!" і підписи його невгамовних однокурсників.

Але останніми днями він став справжнім шевченкоманом. Перелопатив про Кобзаря книжки, що були у музейній бібліотеці, передивився всі документальні і навіть художні фільми. Директор став кепсько спати. Його мучило якесь нерозв'язне питання, про яке він не хотів нікому зізнаватися.

А все почалося у понеділок, коли йому до рук потрапила нова книжка-каталог "Меморіальний будинок-музей Тараса Шевченка в Києві". Розмовляючи по телефону, він знічев'я гортав 30-сторінкову кольорову брошуру, що прийшла поштовою розсилкою до музею, поки його око не затрималося на світлині веранди. Тут був сфотографований самовар на кутовому столику та плетене крісло-гойдалка. Позаду

стояла лакована шафа, а на стіні висів масивний дерев'яний годинник.

- Так-так, у неділю обов'язково - матч-реванш. Переможцю - велике пиво, - за інерцією мовив директор у слухавку і вже хотів перегорнути сторінку, та його чіпкий мозок щось зупиняло. Він підняв окуляри на чоло і вже зблизька став роздивлятися фото. Поки його не шокував здогад: крісло-гойдалка було вельми схоже на те, що стояло в їхній потаємній кімнаті. Неймовірно! Треба їх обов'язково порівняти.